

Grupy autochtoniczne oraz różne modele polityki wobec tych grup

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Karolina Baranowska, *Dzień ludności rdzennej (tubylczej) na świecie*, 9.08.2020 r., dostępny w internecie: ekokalendarz.pl [dostęp 1.09.2020 r.].
- Źródło: *Deklaracja Narodów Zjednoczonych o Prawach Ludności Rdzennej*, dostępny w internecie: un.org [dostęp 1.09.2020 r.].
- Źródło: Artur Domosławski, *Indianie, wyrzut sumienia*, 24.04.2018 r., dostępny w internecie: polityka.pl [dostęp 1.09.2020 r.].

- Źródło: Joanna Gierak-Onoszko, *27 śmierci Toby'ego Obeda*, Warszawa 2019, s. 4.
- Źródło: Agnieszka Kazimierczuk, *Australia: Powszechny rasizm wobec Aborygenów*, 3.04.2017 r., dostępny w internecie: rp.pl [dostęp 1.09.2020 r.].

Grupy autochtoniczne oraz różne modele polityki wobec tych grup

Aborygenka przy ognisku

Źródło: Julian Namdeo, domena publiczna.

Zastanów się, czy zdarzyło ci się spotkać z określeniem „ludy rdzenne”. Odnosi się ono do ludów, które – często żyjąc na danym terytorium od setek lat – są traktowane przez ludność napływową inaczej niż powinni być traktowani gospodarze przez gości. Dlaczego tak jest? Co sprawia, że przedstawiciele ludów rdzennych nie zawsze czują się gospodarzami we własnym domu? Zastanów się nad tymi pytaniami.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz ludy rdzenne wybranych obszarów świata.
- Przeanalizujesz politykę wybranych państw wobec rdzennych grup mieszkańców w kontekście historycznym i współczesnym.
- Ocenisz współczesne podejście państw do ludów rdzennych.

Przeczytaj

Rdzeni mieszkańcy – przykłady

Australia

Zdjęcie aborygeńskiej rodziny z ok. 1880 r.

Źródło: Blue Mountains Library, licencja: CC BY 2.0.

Aborygeni przybyli do Australii prawdopodobnie z Azji Południowo-Wschodniej około 125–50 tys. lat temu. Zaliczani do rasy czarnej charakteryzują się ciemną karnacją, [dolichocefalią](#), szerokim nosem i kręconymi bądź falistymi ciemnymi włosami.

Wedle raportu rządu Australii większość rdzennych Australijczyków zamieszkuje miasta lub ich okolice. 19% zamieszkuje tereny oddalone i bardzo oddalone od większych miast.

Religia Aborygenów jest silnie związana, podobnie jak innych pierwotnych ludów, z ziemią i naturą. Ponadto ważne miejsce w ich wierzeniach zajmuje Czas Snu, czyli przeszłość, w której duchy ukształtowały Matkę Ziemię. Od duchów pochodzą też wszystkie elementy natury, ciała niebieskie, rośliny i zwierzęta. Najważniejszym miejscem kultu jest Uluru (Ayers Rock).

Rosja – Syberia

Rosja jest krajem, gdzie spotkać można do dziś wiele **ludów autochtonicznych**. Ze względu na uwarunkowania geograficzne i klimatyczne najwięcej spośród nich zamieszkuje Syberię.

Pomiędzy Tobołem a Irtyszem mieszkają Tatarzy. Między Irtyszem i Obem znajdują się siedliska Chantów i Mansów.

Rodzina Nieńców

Źródło: Robert Weemeyer, licencja: CC BY 2.5.

Innym ludem, który zamieszkuje tereny tajgi i tundry, są Nieńcy.

Na wschód od Jeniseju aż po morze Ochockie żyją plemiona tunguskie: Ewenkowie i Eweni, a na północny-wschód od nich mieszkają Jukagirzy. Z kolei na południu Syberii można napotkać liczne plemiona tureckie, a wśród nich Szorowów, Tuwińczyków, Chakasów czy Karagasów.

Inne rdzenne ludy syberyjskie to żyjący na wschód od Bajkału Buriaci oraz Jakuci mieszkający w dolinach środkowej Leny i Ałdanu.

Wzdłuż Amuru i jego dopływów spotkać można z kolei plemiona mandżurskie: Duczerów i Natkińców.

Nie są to wszystkie ludy rdzenne Rosji. Nie są to nawet wszystkie te, które zamieszkują Syberię.

Warto zaznaczyć, że większość mieszkańców Syberii stanowią obecnie Rosjanie, a ludność rdzenna to mniej niż milion osób. Jest to jednak teren, gdzie spotyka się ponad trzydzieści różnych kultur i języków.

Grenlandia, Alaska, Kanada

Ludem, który zamieszkuje nie tylko Syberię, ale i Grenlandię, Alaskę i Kanadę, są Inuici.

Inuicka rodzina

Źródło: Ansgar Walk, licencja: CC BY-SA 3.0.

Inuici, obok Jugytów, należą do rdzennej ludności obszarów arktycznych i subarktycznych. Jest to ludność pochodzenia azjatyckiego.

Ameryka Północna

W przypadku Stanów Zjednoczonych i Kanady należy najpierw zdefiniować pojęcie ludności rdzennej, ponieważ jest ono rozumiane różnie:

- kanadyjska konstytucja z roku 1982 uznaje trzy podstawowe grupy ludności rdzennej w Kanadzie: Indian, Inuitów i Metysów; w Stanach Zjednoczonych do tej grupy dodaje się także Aleutów i Hawajczyków;
- w USA przyjmuje się też, że do ludności autochtonicznej należy zaliczyć wszystkich urodzonych na terenie tego kraju, niezależnie od ich pochodzenia; Także w Kanadzie przyjmuje się czasem takie rozumienie ludności autochtonicznej.

Indianami nazywa się współcześnie ludność pierwotną Ameryki Północnej z wyjątkiem Inuitów i Aleutów.

Europa – Finlandia i Norwegia

Jednym z ludów tubylczych są Lapończycy, zwani także Saamami czy Loparami. Są oni potomkami dawnych Skandynawów. Pod wpływem procesów asymilacyjnych większość przyjęła osiadły tryb życia. Zajmują się głównie rybołówstwem, myślistwem i hodowlą reniferów. W ich wierzeniach nadal można znaleźć elementy animizmu i szamanizmu.

Rodzina Lapończyków

Źródło: domena publiczna.

Słownik

dolichocefalia

długogłowie; cecha anatomiczna czaszki, która jest dłuższa w wymiarze przednio-tylnym niż bocznym

ludność autochtoniczna

ludność tubylcza, pierwotnie mieszkająca na danym terytorium, w odróżnieniu od ludności, która na dany teren napłynęła

uprawa kopieniacza

mało wydajny, piętrowy sposób uprawy gleby, polegający na odwracaniu warstwy wierzchniej przy zastosowaniu narzędzi ręcznych

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Zapoznaj się z historyczną polityką wybranych państw w odniesieniu do ludności rdzennej.

Losy ludności rdzennej

1

Trwa
wczytywanie
danych...

Kim jest ludność rdzenna?

To grupy pierwotnie zamieszkujące dane terytorium.

2

Trwa
wczytywanie
danych...

ONZ przyjmuje, że na początku XXI w. pojęcie to dotyczyło około 6% ludności świata: 350 mln ludzi żyjących w ponad 70 krajach tworzących ponad 5000 odrębnych grup etnicznych. Kontakty między ludnością rdzenną oraz napływową były złożone i zmienne.

Portret Benjamin Hawkinsa (1754–1818) na jego plantacji wzdłuż rzeki Flint w środkowej Georgii.

Źródło: domena publiczna.

Trwa wczytywanie danych...

Stosunek ludności napływowej do ludów
rdzennych

Europejczycy kolonizujący zarówno obie Ameryki, jak i Australię szybko zaczęli wypierać rdzenną ludność z jej terytoriów. Ponadto kontakt z ludnością napływową skutkował gwałtownym spadkiem populacji rdzennych mieszkańców w następstwie rozprzestrzeniania się europejskich chorób zakaźnych.

Największy wpływ na ludność rdzenną miała jednak polityka **przymusowej asymilacji kulturowej**.

4

Pomnik *Stolen Generations* w Sherwood Arboretum, Queensland
Źródło: Kgbo, CC BY-SA 4.0.

Trwa wczytywanie danych...

Skradzione pokolenia

Skradzionymi pokoleniami nazywa się dzieci rdzennych mieszkańców Australii i Kanady, które w XIX i XX w. poddawano procesowi przymusowej asymilacji kulturowej. Dzieci były odbierane rodzicom, a następnie trafiały do białych rodzin adopcyjnych lub zamkniętych internatów, które najczęściej prowadzone były przez chrześcijańskich duchownych i zakonnice.

5

Alexander Schramm, *Obozowisko Aborygenów u podnóża Adelajdy*, 1854.
Źródło: domena publiczna.

Trwa wczytywanie danych...

Australia – kolonizacja

Brytyjczycy przybyli do Australii pod koniec XVIII w. Kolonizatorzy szybko okazali się zgubą dla Aborygenów, australijskiej ludności rdzennej. Przywieźli ze sobą nie tylko choroby, które zdziesiątkowały populację, ale i alkohol.

Ponadto wprowadzili do ekosystemu zwierzęta, które szybko wyparły gatunki pierwotnie zamieszkujące te tereny.

Europejczycy dopuszczali się również gwałtów na rdzennych Australijkach i zmuszali je do prostytucji.

6

Trwa wczytywanie danych...

Opiekunowie Aborygenów (ang. Protector of Aborigines)

Kolonizatorzy wprowadzili wiele praw, które pozornie chronić miały ludność rdzenną przed krzywdą. W rzeczywistości jednak umożliwiło to kontrolowanie właściwie każdego aspektu życia rdzennych mieszkańców. Z góry ustalano, jakie wynagrodzenie za pracę należało się Aborygenom – było ono rzecz jasna niższe od tego, jakie przysługiwało Brytyjczykom. Kontrolowano też zawieranie małżeństw, kulturę i inne sfery życia.

Podstawą polityki wobec Aborygenów była separacja od rodziny, kultury i języka. *Aboriginal Protection Act 1869* był pierwszym krokiem do powstania skradzionego pokolenia.

Trwa wczytywanie danych...

Dopiero w 1971 zamknięto ostatni ośrodek, do którego wysyłano dzieci, by odseparować je od ich kultury i zmusić je do asymilacji. Odbierane dzieci za wszelką cenę próbowano wyrwać z ich natywnej kultury. Wydarte rodzicom w końcu same stawały się pozbawionymi korzeniami rodzicami. Niejednokrotnie im również odbierano potomstwo i umieszczano w ośrodkach, przez co trauma tego doświadczenia przechodziła na kolejne pokolenie.

8

Kevin Rudd, były premier Australii (na ekranie), przeprosza przedstawicieli skradzionych pokoleń podczas wystąpienia na Federation Square w Melbourne.

Źródło: Flickr user 'virginiam', CC BY-SA 2.0.

Trwa wczytywanie danych...

W 1992 roku premier Australii w historycznej przemowie w parku Redfern po raz pierwszy przyznał, że Australia w swojej historii ma tak czarną kartę.

W 1997 roku opublikowano raport *Bringing them home*. Wstrząsający dokument przedstawiał świadectwa i historie wielu przedstawicieli Skradzionych Pokoleń. Wedle dokumentu przez wszystkie lata polityki asymilacji rodzicom odebrano ok. 100 000 dzieci.

Dopiero w 2008 roku przedstawiciel władz Australii, premier Kevin Rudd, publicznie przeprosił rdzennych mieszkańców za to, co uczynili kolonizatorzy.

Treść oficjalnych przeprosin premiera Australii
Kevina Rudda wobec poszkodowanych i ich

rodzin, przyjętych przez parlament w Canberze
w 2008 roku
Źródło: Bill H. Gong, CC BY-SA 4.0.

Trwa wczytywanie danych...

Skutki przymusowej asymilacji

Rdzenni mieszkańcy Australii dalej borykają się z konsekwencjami traumy, której doświadczyli nie tylko oni, ale i ich przodkowie. Aborygeni stanowią wysoki wskaźnik osadzonych w australijskich więzieniach. Częściej borykają się z uzależnieniami, a wskaźnik samobójstw wśród rdzennych nastolatków jest o wiele wyższy w porównaniu z tym, jaki reprezentują ich koledzy i koleżanki.

Australijski Instytut Zdrowia i Dobrobytu wskazuje, że polityka przymusowej asymilacji ma długofalowe skutki. Rdzenni mieszkańcy gorzej radzą sobie w domu, szkole i pracy. Statystycznie są również w gorszej kondycji tak psychicznej, jak i fizycznej. Jest to jedna z przyczyn tego, że ich średnia życia jest o dekadę krótsza niż u reszty populacji Australii.

Uczniowie szkoły z internatem w Maliotenam w Quebecu w strojach hokejowych, ok. 1950 r.
Źródło: Jakub.zabinski, CC BY 2.0.

Trwa wczytywanie danych...

Kanada

Na terenie Kanady szkoły dla ludności rdzennej pojawiły się już w XVII w. Pod koniec XVIII w. uchwalono prawo, które nakładało na dzieci rdzennych mieszkańców obowiązek szkolny. Otworzyło to drogę do tego, by odbierać dzieci rodzicom i siłą umieszczać je w szkołach z internatem, które często prowadzili duchowni i zakonnice. Tam miały nauczyć się nie tylko języka, ale i „europejskiego” zachowania i wiary. Dzieci tam umieszczane często zmuszano do ciężkiej pracy.

Stosowano wobec nich przemoc psychiczną,
fizyczną i seksualną.

11

National Centre for
Truth and Reconciliation

UNIVERSITY OF MANITOBA

Narodowe Centrum Prawdy i Pojednania, które
zostało otwarte na Uniwersytecie w Manitobie
w listopadzie 2015 r.

Źródło: NCTR, CC BY 2.0.

Trwa wczytywanie danych...

Komisja Prawdy i Pojednania

Powołana przez rząd kanadyjski w 2009 roku
Komisja Prawdy i Pojednania miała zaważczyć
o prawa ludności rdzennej. Żadne działania nie
były jednak w stanie wymazać tego, co zrobiono
Pierwszym Narodom Kanady.

11 czerwca 2008 roku Stephen Harper, premier
Kanady, po raz pierwszy publicznie przeprosił
ofiary tego „ludobójstwa kulturowego”.

Premier Justin Trudeau w 2018 roku zwrócił się
do papieża Franciszka z prośbą o oficjalne
przeprosiny skierowane do pierwszych narodów

za to, czego Kościół dopuścił się w trakcie działania programu przymusowej asymilacji.

Watykan odmówił.

Na przeprosiny nie zdecydował się również rząd USA.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Znajdź w internecie informacje na temat codziennego życia wybranej grupy ludności autochtonicznej.

Ćwiczenie 2

Scharakteryzuj współczesną politykę w stosunku do ludności rdzennej wybranego państwa.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Podaj, kto stanowi ludnością autochtoniczną w Australii.

Zaznacz odpowiedź.

Porównaj swoją odpowiedź

Ćwiczenie 2

Zaznacz tereny, na których mieszkają Inuici.

☐ Kalifornia

☐ Kostaryka

☐ Alaska

☐ Syberia

Ćwiczenie 3

Zaznacz, które stwierdzenie jest prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Wierzenia ludów autochtonicznych często opierają się na szamanizmie.	☐	☐
Ludy autochtonicznie Syberii utrzymują się głównie z łowiectwa, rybołówstwa i hodowli zwierząt.	☐	☐
Ludność autochtoniczna, według organizacji międzynarodowych, stanowi mniej niż 3% ludności świata.	☐	☐
„Stracone pokolenie” jest terminem odnoszącym się do ludności napływowej na tereny Ameryki Północnej.	☐	☐

Ćwiczenie 4

Dopasuj nazwy ludów do kontynentów, które zamieszkują.

Afryka	Apacze
Europa	Czukcze
Azja	brak pasującego ludu
Ameryka Południowa	Tuaregowie
Ameryka Północna	Lapończycy

Zapoznaj się ze źródłem i wykonaj ćwiczenie.

((Joanna Gierak-Onoszko

27 śmierci Toby'ego Obeda

Zanim przybyli tu Europejczycy (w tym portugalski władca ziemski, czyli lavrador), na tych ziemiach mieszkali rdzenne społeczności, takie jak Inuici oraz Innu. Jedni drugich przezywali „Eskimosami”: eskimo to zjadacz surowego mięsa. Termin ten przejęli biali antropolodzy i archeolodzy, dla których Eskimosi to zbiorcza, pojemna nazwa ludzi Północy: od Labradoru przez kanadyjską Arktykę i Alaskę aż po Kamczatkę.

W Europie nadal tak się mówi. Za to w Kanadzie tego języka już nie wypada używać, bo jest narzucony, dyskryminujący, krzywdzący. Mieszkańcy północnych prowincji nazywani są tu teraz tak, jak sami sobie życzą. W ich języku, czyli w inuktitut, Inuk oznacza człowieka, istotę ludzką, a inuit – ludzką społeczność.

I tak właśnie widzi ich i siebie Toby Obed – nie jak eksponaty, lecz jak ludzi.

Garnie się do nich, bo są jednocześnie jego lustrem i dowodem tożsamości, ważniejszym od kanadyjskiego paszportu.

– Cieszę się, gdy któryś sąsiad wtrąci tak przy okazji: och, Toby, zrobiłeś dokładnie taką samą minę jak twoja matka. Albo: chodzisz zupełnie jak twój ojciec, z daleka można by was pomylić. Jestem wtedy taki szczęśliwy! Bo to znaczy, że oni jednak byli – a teraz zostałem po nich ja.

Najważniejsze dla Toby'ego słowa: „Ty to jesteś cała matka”.

Kiedy Toby chce zobaczyć mamę, sięga prawą ręką do policzka. Gładka, napięta skóra, bez porów, bez jednej zmarszczki. Wysokie, mocne kości policzkowe. Nad nimi głęboko osadzone, wąziutkie oczy schowane pod grubymi, czarnymi brwiami. Włosy Toby'ego to pieprz i sól. Czarne i lśniąco białe, nic pośrodku. Gęste i sztywne, długie aż do drobnej, trójkątnej brody.

Czy takie właśnie, druciane włosy miała mama? Czy takie oczy, małe, czarne, że aż trudno odróżnić źrenicę od tęczówki?

Tego Toby nie wie.

– Nie mam żadnego zdjęcia. Nie pamiętam, jak wyglądała. Nie wiem więc, skąd jestem i po co.

Źródło: Joanna Gierak-Onoszko, *27 śmierci Toby'ego Obeda*, Warszawa 2019, s. 4.

Na podstawie fragmentu wyjaśnij, jak na bohatera wpłynęła polityka asymilacji.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

((Agnieszka Kazimierczuk

Australia: Powszechny rasizm wobec Aborygenów

W lutym rządowe agencje opracowały raport, z którego wynikało, że Australia nie realizowała wysiłków na rzecz poprawy życia Aborygenów, a postawione wcześniej cele – w tym zmniejszenie śmiertelności dzieci i wydłużenie życia – nie zostały zrealizowane.

Według raportu sporządzonego przez Tauli-Corpus, rasizm wobec rdzennych mieszkańców Australii przejawia się w przedstawianiu ich jako brutalnych przestępców, spekulantów, ludzi niewykształconych, a aborygeńskie rodziny - jako patologiczne. Te szkodliwe stereotypy przejawiają się również w wymiarze sprawiedliwości, który dyskryminuje autochtonów. Według wskaźników, mimo że Aborygeni stanowią zaledwie 3% spośród 24 milionów mieszkańców Australii, jednocześnie stanowią aż 27% skazanych więźniów. Zdecydowanie niepokojąca jest również liczba samobójstw popełnianych przez aborygeńską młodzież.

Sprawozdawczyni podkreśliła też, że jedyny formalny przedstawiciel aborygeńskiej społeczności – Narodowy Kongres Pierwszych Ludów Australii, jest przez rząd w Canberze lekceważony.

Tauli-Corpus stwierdziła w oświadczeniu, że brakuje rządowych konsultacji z organami reprezentującymi rdzennych mieszkańców, które wspierają własne społeczności w zakresie zdrowia publicznego, zatrudnienia, edukacji i ochrony dzieci.

„Podczas gdy Australia przyjęła wiele zobowiązań, których celem było wyrównanie poziomu społeczno-ekonomicznego Aborygenów, nieprzestrzeganie ich praw do samostanowienia jest alarmujące” – napisała w raporcie Tauli-Corpuz.

Źródło: Agnieszka Kazimierczuk, *Australia: Powszechny rasizm wobec Aborygenów*, 3.04.2017 r., dostępny w internecie: rp.pl [dostęp 1.09.2020 r.].

Podaj, z jakimi problemami boryka się rdzenna ludność Australii.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

((Artur Domosławski

Indianie, wyrzut sumienia

Najmocniejszy głos państwa amerykańskiego o zbrodniach wobec Indian wypowiedział dwie dekady temu nie prezydent, nie żaden minister, lecz urzędnik niskiej rangi – wicesekretarz ds. Indian w Departamencie Zasobów Wewnętrznych. Cytuje go reporter Maciej Jarkowiec w książce *Powróć jako piorun. Krótka historia Dzikiego Zachodu*: „W czasie ekspansji Stanów Zjednoczonych na zachód, Biuro [ds. Indian] brało udział w czystkach etnicznych dokonywanych na indiańskich narodach. Wojna zawsze niesie ze sobą ludzkie tragedie, ale celowe rozsiewanie chorób, wytrzebienie bizonich stad, używanie alkoholu jako narzędzia do wyniszczenia społeczności, a także tchórzliwe mordowanie kobiet i dzieci konstytuują tragedię na tak przerażającą skalę, że nie można brać jej na karb nieuchronnego zderzenia odmiennych modeli cywilizacyjnych”. (...)

W ostatnim półwieczu Ameryka zrobiła sporo w kwestii rozliczeń z niewolnictwem i rasizmem białych skierowanym przeciwko potomkom Afrykanów. Tymczasem „miast nazwanych imionami bohaterów rozprawy z Indianami są w Stanach dziesiątki – pisze Jarkowiec. – Stoją setki pomników ludzi, którzy mordowali Pierwszych Amerykanów z zimną krwią. Gdy w całym kraju trwa rozbiórka pomników bohaterów Konfederacji, którzy bronili niewolnictwa, monumentów na cześć rzeźników Indian nikt nie tyka”.

Amerykę czeka jeszcze jedna rewizja własnej historii. Być może da ona potomkom ofiar zagłady symboliczną satysfakcję, a zarazem ukaże z bolesną mocą, że są na tym świecie krzywdy nie do naprawienia.

Źródło: Artur Domosławski, *Indianie, wyrzut sumienia*, 24.04.2018 r., dostępny w internecie: polityka.pl [dostęp 1.09.2020 r.].

Wyjaśnij, jaki jest stosunek władz Stanów Zjednoczonych wobec polityki stosowanej w przeszłości wobec Indian.

Zapoznaj się ze źródłami i wykonaj ćwiczenie.

Źródło I

“ Deklaracja Narodów Zjednoczonych o Prawach Ludności Rdzennej

Artykuł 8

1. Ludność rdzenna i każda osoba do niej należąca ma prawo nie być poddawana próbom zmuszania ich do asymilacji lub zniszczenia ich kultury.
2. Państwa powinny zapewnić mechanizmy zapobiegawcze i naprawcze do:
  - jakiegokolwiek czynności, która ma na celu lub której efektem jest pozbawianie ich praw, jako jednostek odrębnych, lub ich wartości kulturowych bądź też tożsamości etnicznej;
  - jakiegokolwiek czynności, które mają na celu lub których efektem jest wyłączenie ich lub pozbawienie ich ziemi, terytoriów lub bogactw;
  - jakiegokolwiek formy przenoszenia ludności siłą, która ma na celu lub której efektem jest naruszenie lub podważenie jakiegokolwiek z ich praw;
  - zmuszenia do asymilacji lub integracji w jakiegokolwiek formie;

- propagandy w jakiejkolwiek formie stworzonej w celu promowania lub wzniecania dyskryminacji rasowej lub etnicznej przeciwko nim.

Źródło: *Deklaracja Narodów Zjednoczonych o Prawach Ludności Rdzennej*, dostępny w internecie: un.org [dostęp 1.09.2020 r.].

Źródło II

((Karolina Baranowska

Dzień ludności rdzennej (tubylczej) na świecie

Ta delikatna równowaga pomiędzy człowiekiem i przyrodą jest obecnie zagrożona. Szacuje się, że około 60% surowców naturalnych – minerałów, wody pitnej, potencjalnych źródeł energii – znajduje się na terenach należących do ludności rdzennej. W wielu rejonach świata za przyzwoleniem rządów i w imię wzrostu ekonomicznego trwa niczym nieograniczona eksploatacja ziemi i zasobów naturalnych przynależnych tradycyjnie społecznościom tubylczym. Pozbawieni ziemi, a co za tym idzie środków do życia, autochtoni zmuszeni są do migracji, m.in. do wielkich miast, gdzie zasilają szeregi najbiedniejszych mieszkańców slumsów czy faweli. Ludność tubylcza jest też w największym stopniu zagrożona postępującymi skutkami zmian klimatu, podczas gdy ich odpowiedzialność za te zmiany jest właściwie żadna. W wielu krajach wprowadzono wprawdzie zapisy uznające prawo ludności tubylczej do posiadania swojej ziemi i zarządzania nią, jednak procedury nadawania własności społecznościom są długie i skomplikowane i utrudniają wprowadzenie przepisów w życie. W wielu miejscach na świecie próby upominania się o swoje prawa kończyły się dla autochtonów napaściami fizycznymi, uwięzieniem, torturami, a nawet śmiercią.

Źródło: Karolina Baranowska, *Dzień ludności rdzennej (tubylczej) na świecie*, 9.08.2020 r., dostępny w internecie: ekokalendarz.pl [dostęp 1.09.2020 r.].

Oceń stan przestrzegania art. 8 Deklaracji Narodów Zjednoczonych o Prawach Ludności
Rdzennej na świecie.

Dla nauczyciela

Autor: Małgorzata Krzeszowska

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Grupy autochtoniczne oraz różne modele polityki wobec tych grup

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

IV. Aspekty etniczne życia społecznego.

Uczeń:

9) przedstawia specyfikę społeczno-kulturową wybranych rdzennych grup autochtonicznych (np. na kontynencie amerykańskim, w Związku Australijskim lub azjatyckiej części Federacji Rosyjskiej) oraz różne modele polityki wobec tych grup.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje ludność pierwotną wybranych obszarów świata;
- analizuje polityki wybranych państw wobec rdzennych grup autochtonicznych w kontekście historycznym i współczesnym
- ocenia współczesne podejście państw do ludów autochtonicznych.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- metoda kuli śnieżnej;
- dyskusja;

- rozmowa nauczająca;
- list.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Uczniowie poznają definicję ludności rdzennej – metoda kuli śnieżnej.
2. Uczniowie w parach ustalają definicję pojęcia „ludność rdzenna” i zapisują ją na kartce, potem łączą się w czwórki i ósemki pracujące dalej nad definicją. Na koniec wspólnie decydują i wybierają jedną definicję spośród zaproponowanych.
3. Nauczyciel przedstawia temat i cele zajęć.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel inicjuje dyskusję na temat polityki państw kolonizatorskich wobec ludności rdzennej. Pyta uczniów również o język, jakim należy posługiwać się, mówiąc o problemach poruszanych w e-materiale.
2. Uczniowie rozmawiają na temat ludów pierwotnych. Analizują ich sytuację i rozwój społeczno-gospodarczy. Szukają cech wspólnych. Na koniec wybrana osoba podsumowuje rozmowę.
3. Uczniowie zapoznają się z multimedium. Następnie krótko analizują politykę historyczną państw wobec ludności tubylczej.
4. Uczniowie wykonują ćwiczenia 6–8 z zakładki „Sprawdź się”.
5. Następuje dyskusja. Na podstawie multimedium i ćwiczeń uczniowie oceniają obecne podejście państw do ludności tubylczej. Zwracają uwagę na przyczyny tego stanu rzeczy.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie wypowiadają się na temat tego, co dla nich było najważniejsze w czasie tych zajęć.

Praca domowa:

Uczniowie wykonują ćwiczenia 1-5 z zakładki „Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

Deklaracja Narodów Zjednoczonych o Prawach Ludności Rdzennej, un.org.

Agnieszka Kazimierczuk, *Australia: Powszechny rasizm wobec Aborygenów*, rp.pl.

Artur Domosławski, *Indianie, wyrzut sumienia*, polityka.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Po zapoznaniu się z multimedium uczniowie mogą przygotować linię chronologiczną przedstawiającą zmiany w polityce państw wobec ludności rdzennej.